

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniski prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

CHICAGO, ILL., ČETRTEK, 4. NOVEMBRA (NOV. 4), 1937
Subscription \$6.00 Yearly
STEV.—NUMBER 216
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Delavska nesloga pokopala delavsko zmago v Detroitu

Delavska stranka v New Yorku izšla iz torkove volilne bitke kot močan faktor. Zupan La Guardia ponovno izvoljen z ogromno večino; stara politična mašina Tammany Hall korenito pometena. Unijam CIO naklonjeni župan v Pittsburghu izvoljen

Detroit, Mich., 3. nov. — Patrick H. O'Brien, kandidat delavskih unij CIO za župana Detroita, je bil pri večerajšnjih občinskih volitvah poražen. Na področju poročil iz 96 odstotkov volilnih okrožij je O'Brien prejel 14.172 glasov, njegov nasprotnik Richard W. Reading, konservativni republikanec, pa 24.800. Readingova večina bo znala okoli 100.000 glasov.

O'Brien je pri končnih volitvah dobil okoli 50.000 več glasov, kakor pri primarnih volitvah 5. oktobra. Člani unij Ameriške delavske federacije so takrat volili Johna W. Smitha, ki je prejel 68.000 glasov, vse pa kaže, da je bila večina teh glasov verjetno oddana Readingu. To pomeni, da so bili detroitski delavci razcepjeni in na ta način so pokopali delavsko kandidata. Na drugi strani pa je reakcija v Detroitu organizirala vse svoje sile in pogladila na volišča, kar je mogla ostrašiti in kupiti, da je obdržala kontrolo nad mestom. Dokaz temu je, ker je bil pri teh volitvah oddanih več glasov, kakor kdaj prej. Reading, kandidat reakcije, je v teku volilne kampanje neprenehoma poročal besede: "Če bo O'Brien izvoljen, bo John L. Lewis politični diktator mesta Detroita!"

New York, 3. nov. — Združene koalicije vseh naprednih elementov v mestu New Yorku je zmagal s svojim županskim kandidatom, ki je dosegel županovstvo. H. La Guardia, siljajo na zmagalo. Stara nazadnjaško-kapitalistično-demokratska politična mašina Tammany Hall, ki je kontrolirala New York dolga desetletja, je danes docela razbita.

Natančno volilni izid še ni znan, z gotovostjo se pa računa, da bo večina župana La Guardiajevega, ki je dosegel županovstvo brez pol milijona glasov nad tamenitskim kandidatom. Poleg La Guardiajevega izvoljen vsi kandidati na njegovih listi za vodilne mestne urade in zastope.

La Guardia je bil tudi kandidat nove delavske stranke v New Yorku — katera obstoji iz delavskih unij in socialnih demokratov — podpirali pa so ga tudi oficijelni socialisti in komunisti, čeprav ni La Guardia oficijelno nikdar priznal podpore komunistov.

Zanimivo je to, da sta poštini Farley in senator Wagner, vodilna novodelavska demokratska stranka v New Yorku, formalno podprla tamenitskega kandidata, dočim je predsednik Roosevelt modro držal roke proč od newyorške volilne bitke, sinoči pa je med prvimi — čestital La Guardiaji na zmagi.

Voditelji newyorške delavske stranke so sinoči izjavili, da je American Labor party postala močna sila v državi New Yorku.

Bridgeport, Conn., 3. nov. — Jasper McLevy, demokratični kandidat, je bil večeraj ponovno izvoljen za župana.

Pittsburgh, Pa., 3. nov. — Cornelius D. Scully, sedanji demokratski župan, katerega so odobrili delavske industrijske unije CIO, je bil ponovno izvoljen.

Cleveland, O., 3. nov. — Pri večerajšnjih občinskih volitvah v Clevelandu je bil ponovno izvoljen sedanji župan Harold H. Burton, republikanec.

Domače vesti

Nov grob v Penni
Strabane, Pa. — Zadnji nedeľjo je tu umrl Louis Delost, star 58 let in doma iz Koritnice pri Knežaku na Notranjskem. Tu zapušta brata in sestro, v Clevelandu pa drugega brata.

Smrt pionirja v Oregonu
Portland, Oreg. — Dne 27. oktobra je umrl pionir Frank Košir v visoki starosti 82 let. Doma je bil iz Gornjih Tenetiš pri Trsteniku na Gorenjskem in v Ameriki je živel okrog 60 let.

Minnesotske vesti
Na Elyju je 31. okt. požar uničil prodajalnice, katere lastnika sta bila Campa in Merhar. V tem posloplju je bil tudi pogrebni zavod. Bila je ena največjih trgovin v tej naselbini. — V Evelethu je bila te dni pokopana 32-letna Mary Loboda, rojena tamkaj, ki je zadnji teden umrla v Milwaukee, Wis., za poškodbanosti, ki jih je dobila pred enim mesecem pri avtni nezgodi. Zapušta starše, dva brata in sestro. — V Chisholmu je umrl Ludvik Andolšek, star 59 let in doma od Ribnice. Tu zapušta ženo in hčer, v Duluthu enega sina, drugega v Clevelandu in tretjega v starem kraju. — V Gilbertu je bila slovesno odprta dvorana v spomin pionirju Bilbanu.

Iz Clevelanda
Cleveland, — Dne 4. novembra se bo tu civilno poročil Edward B. Rebol z Mabel B. Berge. Ženin je sin Louisa Rebola, znanelega dopisnika Prosvete, in uradnik v tovarni Fisher Body. Obilo sreče!

Senator Berry sestavi nov mezdni načrt

Washington, D. C. — Senator George Berry, demokrat iz Tennesseeja, je sestavil nov načrt minimalne mezde in maksimalnega delovnika. Ta določa minimalno plačo 35 centov na uro in maksimalni delovni teden 40 ur. Ta načrt naj bi nadomestil prejšnjega in njegov namen je odprava konflikta glede provizije, ki daje federalnemu odboru oblast določanja različnih delovnih standardov v raznih državah in industrijah. Izvajanje načrta naj bi kongres poveril federalnemu justičnemu departamentu.

Upor proti angleški nadvladi se širi

Poleg Palestine je zajel druge arabske dežele

London, 3. nov. — Britske avtoritete še niso potlačile izgrediv med židi in Arabci v Palestini. V teh izgrediv vidijo splošen odpor proti angleški kontroli Palestine. Da se Arabci pripravljajo na splošen odpor proti angleški nadvladi, dokazuje poročila vseh arabskih pokrajin.

Britski pretaži je silno padel v arabskih deželah, kjer Musliminjevi agentje podpirajo domačine na revolto proti angleškim avtoritetam. Dokaz, da se odpor širi, je poročilo o vstaji Arabcev v Transjordaniji, kjer so Arabci napadli angleške vojaške barake in palačo gubernerja. Uporniki hočejo strmoglaviti Ibna Huseina, načelnika arabske administracije v Transjordaniji, ki je prijatelj Angležev.

Položaj je zlasti napet v Palestini, toda angleške avtoritete doslej še niso razglasile obsednega stanja, podvzle pa so drastične korake, da zatirajo izgrede med židi in Arabci. Reorganiziranje policije in vojaške sile, da bo bolj uspešno zatirala izgrede, je v teku. Ta naloga je bila poverjena Charlesu Tegartu, bivšemu načelniku policije v Bengal, Indiji. Tegart je znan kot uspešen zatiralec revolte, kar je pokazal v Bengal, kjer je potlačil teroristične aktivnosti domačinov.

Delavska zmaga pri volitvah v Londonu

London, 3. nov. — Dne 1. oktobra so bile občinske volitve po Angleškem. Delavska stranka je v Londonu pridobila nadaljnjih 41 odbornikov v okrajnem svet in jih zdaj ima skupaj 529. Na drugi strani so konservativci izgubili 40 sedežev.

Šnjega in njegov namen je odprava konflikta glede provizije, ki daje federalnemu odboru oblast določanja različnih delovnih standardov v raznih državah in industrijah. Izvajanje načrta naj bi kongres poveril federalnemu justičnemu departamentu.

FAŠISTIČNE BOMBE UBILE 50 OTROK V LEREDI

General Franco poslal nove čete na fronto pri Saragozi

ANGLIJA SKLENILA KUPCIJO S FAŠISTI

Madrid, 3. nov. — Poročilo španske vlade se glasi, da so fašistični letalci ubili 120 ljudi, med temi 50 otrok, v večerajšnjem napadu na Lerido, na mesto, ki leži 75 milj zapadno od Barcelone, glavnega mesta Katalonije, več sto drugih pa je bilo ranjenih. Devet velikih bombnih letal je metalo bombe na mesto pozno popoldne, ko so otroci prihajali iz šol.

Neka bomba je tresčila na šolsko poslopje in ga razdejala. Izpod razvalin so reševalci potegnili trupla otrok. Uradni komunikacije dostavljajo, da je napad iz zraka povzročil veliko paniko med prebivalci. Ljudje so v naglici iskali zavetja pred bombami, toda letelci drobelci bomb so jih pokosili. Doslej so našli 120 trupel pod razvalinami, toda bojazen je, da je število žrtev mnogo večje.

Lerida ima 43.000 prebivalcev in glavna obrambna točka na fronti ob Kataloniji. Od Saragoze, fašistične trdnjave na aragonski fronti, je oddaljeno okrog 70 milj. V zadnjih dneh je general Franco poslal novo oboroženo silo na to fronto v zvezi s pripravami na ofenzivo, katere cilj je zavzetje Barcelone.

Fašistični letalci so večeraj navalili tudi na Madrid. Bombe so ubile dva otroke, več ljudi pa je bilo ranjenih.

London, 3. nov. — Angleška vlada je dala koncesije generalu Francu, načelniku fašističnega režima v Španiji, ko je naznanila, da bo sprejela in priznala njegove konzule v Angliji. Ti bodo imeli popolno konzularno oblast in nad njihovimi uradi bodo vihrale uporniške zastave. Formalno naznanilo o tem že dolgo pričakovanem priznanju je bilo odloženo nekaj dni zaradi potopa angleškega tovornega parnika Jean Weems. Ta parnik je zadnjo soboto napadli in potopili (Dajle na 3. strani.)

Japonci napadli šanghajsko predmestje

Kroglice porušile več ameriških poslopij

Šanghaj, 3. nov. — Japonci ki so skušali preprečiti potok Ssoocow v velikem številu, da tako obkrožijo Šanghaj, so s tem izvali ljuto bitko pri Hungahaju, šanghajskem predmestju v bližini mednarodne naselbine. Kroglice, ki so jih sipale japonske topniške baterije na predmestje, so razdejale več ameriških hiš.

Srdite bitke so se vnele tudi v bližini misijonske postaje na južnoslopadnem robu francoške koncesije. Japonske kroglice so ogrozile univerzo St. John, ki leži v središču med japonskimi in kitajskimi bojnimi črtami. Francoške avtoritete so se zdaj pribežale pogajati s Kitajci in Japonci glede ustvaritve nevtralne cone okrog te univerze in demilitarizacije Nantaoja, kitajske naselbine, ki se drži francoške koncesije.

Peking, 3. nov. — Japonske čete, ki operirajo v provinci Šansi, so prodrele pet milj ob progi Čeng-Tai železnice in dosepele v bližino Taiyuanfa, glavnega mesta te province. Japonska časopisna agentura Domei poroča, da so prve japonske kolone vkorakale v mesto Souyank v prodiranju proti Taiyuanfu.

Delavska zmaga pred sodiščem

Piketiranje dovoljeno, čeprav ni stavke

Chicago, 3. nov. — Sodnik John Pristalski je večeraj razsodil, da ima delavska unija pravico do piketiranja pred katerokoli tovarno ne glede na to, če je v tovarni stavka ali ne. Unija lahko piketira tovarno z namenom, da privabi neorganizirane delavce v svoje vrste. Sodnik je utemeljil svoj razsodek, da je v soglasju z zakonom proti injunkcijam in na podlagi tega je odklonil prošnjo tvrde Southtown Food Market, 7816 S. Halsted st., ki je hotela injunkcijo proti uniji trgovinskih nameščencev. Tvrda je izjavila, da pri njej ni stavke in valed tega unija ne bi smela nadlegovati njenih nameščencev z agitatorji.

Vse delavske organizacije so pozdravile ta sodni odlok.

Likvidacija židov v nacijski Nemčiji

Protizidovska gonja v novi fazi

New York. — (FP) — "Zidovsko vprašanje" v Nemčiji je bilo predloženo nacijski stranki, da ga likvidira. Tako se glasijo informacije, ki jih je prejela tukajšnja židovska telegrafska agentura. Hitlerjeva vlada, ki je v štirih letih skoro totalno izključila židovske aktivnosti iz nemškega življenja, je zdaj imenovala pokrajinske nacijske odbore, da izvedejo protizidovski program.

Ta že dolgo pričakovani korak pomeni poostreitev protizidovske gonje, vrhunec nacijskega divjanstva proti 400.000 židom v Nemčiji. Pokrajinski nacijski odbori bodo uveljavljali protizidovske ukrepe, ki bodo najbolj učinkoviti v kampanji. Čez 100.000 židov je že odšlo iz Nemčije v zadnjih letih in ti ukrepi bodo pospešili beg nadaljnjih tisočev. Na ta način bo nacijska Nemčija likvidirala židovsko vprašanje.

[sti vir poroča, da bodo morali

KONFLIKT MED ADF IN CIO ŠE NE BO KONČAN

Federacija zahteva koncesije od Lewisove organizacije

VPRAŠANJE INDUSTRIJSKEGA UNIONIZMA

Washington, D. C. — (FP) — Vse, kar je mirovna konferenca med reprezentanti Ameriške delavske federacije in Odborom za industrijsko organizacijo dosegla, je bila bolj jasna ugotovitev varovov spora. Problem je še vedno vprašanje poklicnega in industrijskega unionizma. Ta problem še ne bo rešen, ko se voditelji obeh taborov ponovno sijejo na konferenci 4. novembra.

Predstavniki CIO so zahtevali, naj federacija prizna industrijski unionizem kot logično metodo v industrijah masne produkcije. Argumentirali so, da je CIO dosegel velike uspehe v organizatoričnih kampanjah in valed tega naj ga federacija prizna kot samostojno enoto v avo-jem okviru. V tem slučaju je pripravljen postati del Ameriške delavske federacije.

Na drugi strani so predstavniki ADF zahtevali takojšen razpust CIO. O statusu unij, katere je odbor CIO ustanovil po ločitvi od federacije, naj bi se vršila diskusija pozneje. Predlog predstavnikov ADF je vseboval izjavo o potrebi agresivne organizatorične kampanje med neorganiziranimi delavci v smislu načel industrijskega in poklicnega unionizma, "kakor bodo dovoljevale okolnosti in pogoji."

Reprezentantje CIO so rekli, da so te besede alične onim, ki so bile izrečene na konvenciji Ameriške delavske federacije v San Franciscu l. 1934. Izgovor federacije je bil takrat, "da o okolnosti ovirajo organiziranje jeklarskih, avtnih in drugih delavcev, ki so upošleni v industrijah masne produkcije."

Nadaljnji ugovor proti predlogu federacije glede razpušitve odbora CIO je bil, da bi članstvo unij izgubilo zaupanje v voditelje CIO. Predstavniki ADF niso navedli vzroka, zakaj so odbili predlog, da postane CIO avtonomen department federacije. Izjavili so le, da bi sledila še večja konfuzija, "če bi obstojali dve organizaciji v amerškem delavskem gibanju."

Vlada bo dala posojila farmerjem na koruzo

Washington, D. C., 3. nov. — Poljedelski department vlade je sinoči poročal, da bo federalna kreditna korporacija dajala posojila na koruzo onim farmerjem, ki so v tem letu kooperirali s farmerskim programom vlade. Posojila bodo omejena do 50c na bušel in preračunana so na 85 milijonov dolarjev.

Unije v New Orleansu urgirajo spravo med ADF in CIO

New Orleans, La. — Tukajšnji svet delavskih in strokovnih unij je sprejel resolucijo, ki poziva voditelje Ameriške delavske federacije in Odbora za industrijsko organizacijo, naj posvetijo vse svoje energije poskusom, da se konča razkol v gibanju organiziranega delavstva.

Židje nositi "rumene snake, ki bodo spominjali na znake sramote srednjega veka." Protizidovska gonja je zdaj zajela vzhodno Prusijo in Posen. Aretacije so na dnevnem redu in pazniki mučijo žide v zaporih.

Federalno delavsko razsodišče razgalilo terorizem jeklarskih korporacij. (Narisan Jerger.)

Ure brez kolesja

138

Reševalci vlečejo Franka J. Downena, električarja iz Bostona, izpod železnih vrat, ki so padli na njegovo nogo.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Ljubljane.)

PO PETIH LETIH KAZNILNICI—OPROŠČEN

V Mariboru se je vršila na sodišču zanimiva obnovitvena razsodba proti posestniku, ki je že pet let in pol prebival v kaznilnici, obsojen zaradi sodelovanja pri umoru na 15 let robiže. Na novi ponovni razpravi pa je bil oproščen popolnoma.

Gre za 40 letnega posestnika Jakoba Rozmana s Pavlovkega doma. Ozadje vsa tvori nasilna smrt preužitkarice Ane Tomazičeve pod Pavlovskim vrhom. Tamkaj sta imela posestnik Tomažič in njegova žena Ana lepo posestvo. Postavila sta ob potoku tudi mlin in ob mlinu majhno kočo, kamor sta se oba preselila, ko sta domačijo izročila pohčerjenki Ljudmili in njejnemu možu Mihi Ivanuši. Tomažič je kmalu umrl, njegova vdova pa je stanovala v koči ob mlinu. Ivanuševimi se ni dobro razumeli, ker so jo baje zanemarjali in so se pogosto prepirali. Neko jutro pa je služkinja Tomažičeva našla svojo gospodinjjo v koči mrtvo. Ležala je na postelji, pod njo pa je bilo posteljno perilo, v kotu je ležal njen zvesti pes čuvaj mrtev. Ljudje so ji prinesli nenadno smrt župnika in v kaznilnici. Orožniki so ugotovili, da je Tomažičeva umrla naravno smrti. Župnik pa je o tem izjavil, ker je pač poznal razmere, v katerih je živel Tomažičeva, ter je domnevo javil sodišču. Sodna komisija je res ugotovila, da je bila Tomažičeva umorjena. Zločin se je dogodil 12. aprila 1932.

Osumili so najprej njeno služkinjo, a se je takoj izkazalo, da je sum neutemeljen. Nato so orožniki aretirali Ivanuša in njegovo ženo Ljudmilo, pa še posestnika Rozmana Jakoba. Ti trije so za zasnovani in izvršili umor zaradi koristoljublja. Ivanuševa žena je bila kmalu izpuščena, Rozman in Ivanuša pa sta morala pred sodnike, kjer sta bila obsojena: Rozman na 15 let kot pomočnik pri umoru, Ivanuša na 20 let robiže. Alojzijo Čopčiča, ki so jo tudi aretirali, pa, češ, da je zločincema dala nasvete, ker je "coprnica", kakor so trdili ljudje, je bila izpuščena še pred razpravo.

Rozman je ves čas tajil, da bi bil kakorkoli udeležen pri umoru. Toda apelacijsko sodišče je njegovo obsojbo potrdilo. Rozmanov zagovornik pa je zbral čim več dokazov in pričel o Rozmanovi nekrivdi ter z obilo materiala doseget, da je bila zdaj po petih letih dovoljena ponovna razprava.

JESENSKA LJUBLJANA

(Primo iz oktobrske Ljubljane)

Gotovo vam je znana tista dogodba s fantičkom, ki je dejal, da je pomlad najlepša, pa mu je oče naročil, naj zapiše to v njegovo beležnico. Pa je prišlo poletje, pa je rekel fantiček: "Poletje mi je najbolj všeč." Pa mu je spet naročil oče, da mora to vpisati v njegovo beležnico. Jesen je postal fantiček z enakim pohvalom, ki jo je spet zapisal v očetovo beležnico. Ko pa je prišla zima s snegom in kepanjem, je sinček proglasil zimo za najlepši letni čas. Tudi ta slavošpev je zapisal v svojo beležnico, ki mu jo je oče nato odpiral list za listom. Na prvem listu je bral fant v svoji pisavi napisani vzklik: "Pomlad je najlepši letni čas". Na drugem listu je bral: "Poletje mi je najbolj všeč." Na tretjem listu: "Najboljša je jesen." Na četrtem listu: "Zima je najlepši letni čas." Fantiček je spoznal, da mu je vsak poletni čas "najbolj všeč" in oče je seveda napravil sinko pridigo o tem, da je narava vselej lepa in da je visok bog vse zelo pametno naredil. Ta pridiga je obvezna, saj smo brali to reč v šolskih knjigah.

Je pa v tej pridigi res mnogo

ne mirno ljubljansko "nočno življenje": gledalci igrata, kavarne se napolnijo in v krčmah se vnamajo živahne debate ob prvem novem vinu. Z barja — ki je v jeseni v svojih barvah neznanako lepo, različne barve leže kar v prarih, v celih gredah podolgim in počez — z barja in travnikov krog Ljubljane se že zvečer dviga rahla meglica, oblački zaplavajo v mesečini, zjutraj pa leži nad mestom megla, gosta in siva. Če stopiš na Grad ali Rožnik ali Golovec, imaš pod sabo celo megleno morje, ki vanj sije jutranje sonce, da se megla pretaka in vali kakor v kotlu. Nato pogledajo iznad megle konice zvonikov in našega "nebotičnika", megla se razgubi, na mesto se vlije svetloba, da kar ščemi v oči.

Najlepša je Ljubljana v jeseni! A kakorkoli prepričano je zapisan ta stavek, takoj je treba pripomniti in omejiti to hvalo: Najlepša je jeseni, a le, če ni dežja. Če pa prinese nebo jesenski dež, potem lije ali prši dneve in dneve, vlaga leže na vse, zarije se v stanovanja in človeka, po občestnih jarkih drvi umazana voda in rešetke kanalov jo goltajo in komaj zmagujejo. Če pride jesenski dež, se ga ne znebišmo zlepa; osepri nas za leto, ki jo solnčna jesen siplje Ljubljani v izobilju.

Jesen, ki zdaj blesti in pihlja skozi Ljubljano, pa je lepa: mnogo solnca, mnogo barv, mnogo lepote! Iz te Ljubljane — pozdravljeni!

STRAŠEN ZLOČIN IN SAMOMOR V MARIBORU

Priletnici prerezal vrat, nato še sebi

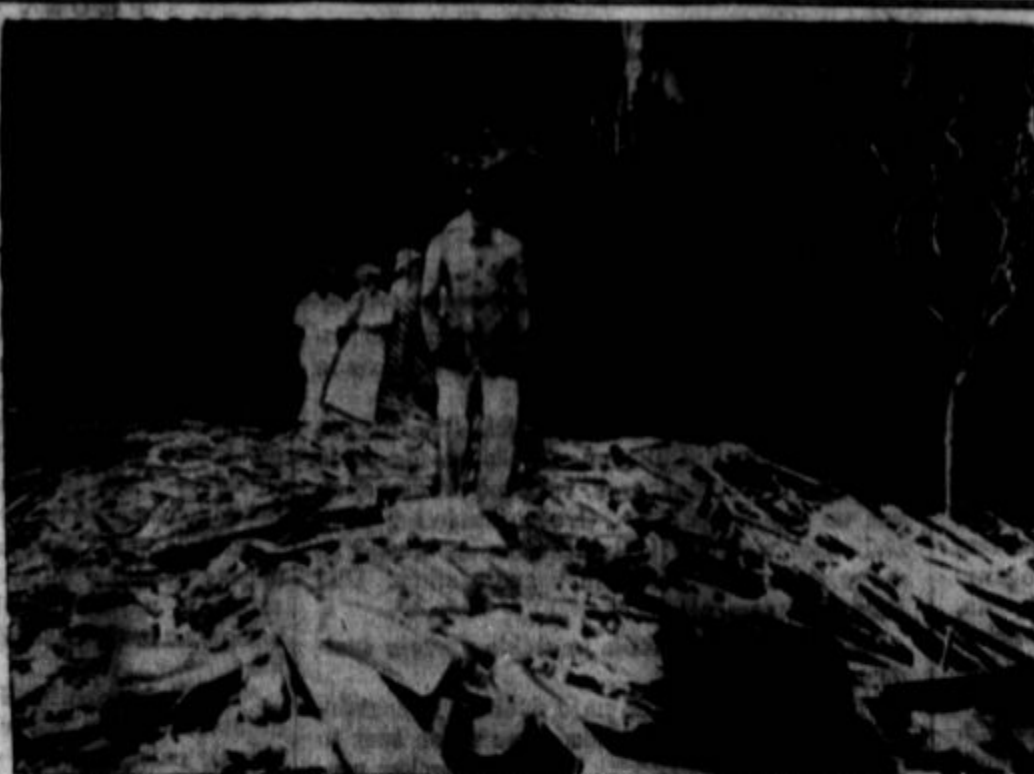
Dne 16. oktobra zvečer se je dogodilo strašno dejanje v stanovanju gluho-nemega čevljarja Uršiča v Mariboru.

Na Tezmem je stanoval gluho-nemni čevljar Alojz Uršič, star 36 let, v enosobnem stanovanju s svojo ženo in dvema otrokoma. Stanovanje sestojalo iz kuhinje in sobe. Soba pa sta Uršičeva že dalj časa oddajala v najem 29 letni postrežnici Pavli Planikarjevi, ki je čez dan opravljala razna dela pri reznih strankah v Mariboru. Uršič je kmalu navezal s Planikarjevo ljubezensko razmerje, ter je imel prav za prav dve ženi. On je spal s Planikarjevo v sobi, njegova žena pa je s svojima dvema otrokoma morala spati v kuhinji. Sin je star 15 let, hčerka 5 let.

Uršič je bil namreč zelo nasilen in surov, tako da se mu žena sploh ni upala upirati ter nastopiti proti takemu življenju.

Uršič pa je bil tudi zelo ljubosumne narave. Pogosto se je znašal nad Planikarjevo, če je videl, da gre s kom drugim. In tako družinsko življenje Uršičevih dveh in življenje s Planikarjevo se je v soboto, dne 16. okt. končalo nenadoma s strahotnim dejanjem.

Planikarjeva se je ta večer precej dolgo zamudila. Prišla je domov okrog 10. zvečer. Uršič je tedaj že krpal čevlje v kuhinji. Planikarjeva je takoj po prihodu domov odšla v sobo, da leže spat. Tedaj je Uršič nenadoma odšel za njo ter z britvijo prerezal Planikarjevi vrat, da se je takoj zgrudila vsa v krvi. Nato je Uršič potegnil z britvijo še po svojem vratu in sicer s tako

Posledice japonskega napada iz zraka na Kanton v južni Kitajski.

silu, da si je prerezal grlo in ranil celo kost. Zgrudil se je in v nekaj hipih izkrmavel.

Ko je planila Uršičeva žena v sobo, je našla oba nezvestna v velikih mlakah krvi. Planila je prestrašena iz stanovanja in sklicala sosede. Ker je Planikarjeva še dajala znake življenja, so jo brž prepeljali v bolnišnico, kjer pa bo najbrže podlegla prehudim poškodbam. Pri Uršiču pa je poklicani zdravnik ugotovil smrt. Ni dvoma, da je Uršič izvršil svoj zločin in samomor v navalu ljubosumja.

20 LET ROBIJE ZA UMOR

Mladostnost je rešila zločina smrtne obsodbe

Sredi julija je bil v Bresternici pri Ptuju izvršen umor nad posestnico Kristino Gselmanovo. O dejanju smo tedaj obširno poročali. Umor je ostal dolgo neodkrit, iskali so izginulo Gselmanovo, a je niso našli. Domnevali so, da jo je najbrže kdo umoril in truplo skril. Šele štirinajst dni kasneje so posestniki našli truplo. Uršič je kmalu navezal s Planikarjevo ljubezensko razmerje, ter je imel prav za prav dve ženi. On je spal s Planikarjevo v sobi, njegova žena pa je s svojima dvema otrokoma morala spati v kuhinji. Sin je star 15 let, hčerka 5 let.

Uršič je bil namreč zelo nasilen in surov, tako da se mu žena sploh ni upala upirati ter nastopiti proti takemu življenju.

Uršič pa je bil tudi zelo ljubosumne narave. Pogosto se je znašal nad Planikarjevo, če je videl, da gre s kom drugim. In tako družinsko življenje Uršičevih dveh in življenje s Planikarjevo se je v soboto, dne 16. okt. končalo nenadoma s strahotnim dejanjem.

Planikarjeva se je ta večer precej dolgo zamudila. Prišla je domov okrog 10. zvečer. Uršič je tedaj že krpal čevlje v kuhinji. Planikarjeva je takoj po prihodu domov odšla v sobo, da leže spat. Tedaj je Uršič nenadoma odšel za njo ter z britvijo prerezal Planikarjevi vrat, da se je takoj zgrudila vsa v krvi. Nato je Uršič potegnil z britvijo še po svojem vratu in sicer s tako

silu, da si je prerezal grlo in ranil celo kost. Zgrudil se je in v nekaj hipih izkrmavel.

Ko je planila Uršičeva žena v sobo, je našla oba nezvestna v velikih mlakah krvi. Planila je prestrašena iz stanovanja in sklicala sosede. Ker je Planikarjeva še dajala znake življenja, so jo brž prepeljali v bolnišnico, kjer pa bo najbrže podlegla prehudim poškodbam. Pri Uršiču pa je poklicani zdravnik ugotovil smrt. Ni dvoma, da je Uršič izvršil svoj zločin in samomor v navalu ljubosumja.

Frey podžiga gonjo proti odboru CIO

Organiziranje kovinarjev v Detroitu

Detroit, Mich. — (FP) — John P. Frey, načelnik departmeta kovinarskih unij ameriške delavske federacije, ki je na konvenciji ADF v Denverju dejal, da mora federacija voditi vojno proti CIO, dokler ne zmaga na vsej fronti, je zdaj ustanovil svet kovinarjev v Detroitu, a čigar pomočjo bo skušal ubiti unije CIO.

V Detroitu, ki je bil trdnjava "openšarstva" pred ustanovitvijo unije združenih avtnih delavcev, je bilo neznatno število kovinarskih delavcev organiziranih. Frey je po ustanovitvi sveta kovinarjev dejal, da CIO izgublja tla pod nogami in da je polom blizu. Od CIO bo ostal le spomin. Dalje je rekel, da unije nimajo nič več članov, ki plačujejo prispevke, kot so jih imele, ko so bile suspendirane iz Ameriške delavske federacije. Da je Frey v zmoti, kaže finančni poročili, ki sta bili predloženi na konvencijah avtne unije v Milwaukeeju in kaverkarske unije v Akronu.

Nova organizatorična kampanja CIO

Lewis sklical konferenco voditeljev unij

Washington, D. C. — (FP) — John L. Lewis, načelnik odbora CIO, je pozval vse voditelje organiziranih delavcev v industriji pohištva na konferenco, ki se prične 27. novembra v Washingtonu. Poziv so dobile vse unije CIO v tej industriji, naj pošljejo svoje reprezentante na konferenco, na kateri bo razprava o načrtu organizatorične kampanje.

Sodiijo, da je v industriji pohištva in sorodnih industrij upošlenih okrog 250.000 delavcev. Med temi jih je 60.000 organiziranih v unijah ADF in CIO. Poziv je bil naslovljen tudi

di unijam ADF, nakar so voditelji federacije zakričali, da hoče Lewis povečati razkol v delavskem gibanju.

Resolucija glede organiziranja teh delavcev je bila sprejeta na konferenci unij CIO v Atlantic Cityju, N. J. Ta naglašala potrebo organiziranja pohištvenih delavcev v industrijski uniji.

"Odbor CIO sklicuje konferenco, da ugotovi zahteve organiziranja delavcev v industriji pohištva, ki hočejo imeti industrijsko organizacijo," pravi Lewis v svojem pozivu. "Resolucijo, ki je bila sprejeta na konferenci v Atlantic Cityju, je podprlo že več unij in znamenja kažejo, da bodo vse poslane svoje reprezentante na washingtonsko konferenco. Ta bo položila temelje, na katerih bomo zgradili trdno in močno industrijsko unijo, združeno s CIO, ki bo vključevala vse delavce, ki so upošleni v tovarnah pohištva."

Hitlerjev agent kupil Coughlinov list

Royal Oak, Mich. — Social Justice, list radiopridigarja Coughlina, je prišel v roke Hitlerjevemu agentu v Ameriki, Walterju Baertschju, ki stanuje v Toledo, O. List ni imel nikdar velikega vpliva v javnosti in to v sled svoje konfuzne politike. Coughlinu je nedavno nataknil nagobnik detroitski nadškof Mooney, njegov predstojnik, ko mu je prepovedal pridiganje po radiu. Coughlinova slava je s tem zatonila.

Stavkokazi niso producirali jekla

Youngstown, Pa. — Da stavkokazi in pobojniki niso producirali jekla v teku stavke v jeklarnah korporacije Republic Steel, dokazuje poročilo o dohodkih v zadnjih šestih mesecih. Stavka je dosegla višek v drugem četrtletju tega leta. Normalni profit v tem času bi moral znašati več kot tri milijone dolarjev, bil pa je le \$487.251. V tretjem četrtletju, ko je bila stavka končana, je korporacija imela \$3.237.155 profita.

V restavraciji

Goat: "Hej, natak, ta rak ima pa le ene klečce!"

Natak: "Da, druge je izgubil v boju."

Goat: "No, potem mi pa prinesite zmagovalca!"

Amerika lahko ustavi pobijanje Kitajcev

Angleški delavski vodja priporoča bojkotiranje japonskega blaga

London. — (FP) — Herbert Morrison, vodja angleške delavske stranke, je v svojem govoru po radiu izjavil, da bi Amerika lahko ustavila pobijanje Kitajcev, ako razglasi embargo za izvoz olja na Japonsko. Opozoril je tudi avet, da je preveč obotavljanja v vladah demokratičnih držav in premalo vodstva. Dalje je rekel, da so angleški delavci sprejeli Rooseveltov govor v Chicagu, v katerem je obsodil fašistično razbojništvo in japonske militariste, kot velika moralno gesto, s katero je pokazal na države, ki ogrožajo svetovni mir.

"Kolkor se tiče angleških delavcev, Rooseveltov govor ni bil zaman," je rekel Morrison. "Nikdar prej nisem opazil, da bi kateri apel dvignil tako veliko ogorčenje proti agresivnim državam med angleškim ljudstvom kot ga je Rooseveltov, da morajo demokratične vlade skupno nastopiti proti onim, ki teptajo mednarodne zakone in človečanske načela."

Morrison vidi v skupni akciji proti agresivnim državam garancijo miru in začeti mednarodnih zakonov. Angleška delavska stranka se strinja s Rooseveltovim izjavo, da je treba izolirati države, ki izvajajo krvave konfliktne. Milijoni Američanov in Angležev naj bojkotirajo japonske proizvode, da ne bo Japonska dobivala sredstev za financiranje svojih vojnih operacij na Kitajskem. Samo razglasitev embarga za izvoz ameriškega olja na Japonsko, ako bi se strogo izvajal, bi paraliziral japonsko mehanično armado, če bi tudi druge države sodelovale z Ameriko in ustavile pošiljanje orožja in municije na Japonsko.

"Vaša in moja dežela morata odločiti, ali naj avet prvi napad v vsuuničujočo vojno ali pa v situacijo, ki lahko konsolidira mir," je dejal Morrison. "Demokratične države s svojo gospodarsko silo lahko onemogočijo agresivnost fašističnih držav."

Fašistične bombe ubile 50 otrok v Leredi

(Nadaljevanje s 1. strani.)

neko neznano letalo v bližini Barcelone.

Anglija ima svoje interese na ozemlju, ki je v rokah španskih fašistov in to je vzrok, da je sklenila kupčijo s generalom Franco.

SLOVENSKA NARODNA PODPORA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

All etc. se naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

BOŽIČNI IZLETI v JUGOSLAVIJO

PARNIKI IZ NEW YORKA:

EUROPA . . . 27. novembra
NEW YORK . . . 2. decembra
HAMBURG . . . 9. decembra
EUROPA . . . 16. decembra

Brzi vlak ob EUROPA v Bremerhaven zajame udobno potovanje do Ljubljane.

Izborne izletniške avize od Cherbourga ali Hamburga.

Za pojasnila vprašajte lokalnega agenta ali

HAMBURG-AMERICAN LINE
NORTH GERMAN LLOYD
130 W. RANDOLPH STREET CHICAGO, ILL.

Kitajski begunci stikajo za živili na tržišču v mednarodni naselbini v Šanghaju.

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s opicami—Prevedel Vladimir Levstik

"Ne očitaj mi lišpa, Rakitka, saj ne poznaš vsega mojega srca! Če mi pride na um, strgam ta lišp še to minuto s sebe," je viknila z zvonnim glasom. "Saj ne veš, Rakitka, zakaj sem dala nase ta lišp! Morda stopim predenj in mu porečem: 'Ali si me že videl takšno ali še ne?' Kajti zapustil me je sedemnajstletno, šibko, sušeno obkanko. In če nato prisedem k njemu in ga omamim in spravim v ogenj: 'Zdaj si videl, kakšna sem,' mu porečem, 'nu, pa ostani ob tem, velenjeni gospod, po brkih ti je curčalo, a v usta ni prišlo!' — tedaj, Rakitkin, bi se morda videlo, čemu je bil ta lišp," je končala Grušenjka s hudobnim nasmehom. "Divja sem, Aljoša, vsa besna sem. Lišp bom strgala s sebe, izkazala sebe in svojo lepoto, očigledno si obras in ga razrezala z nožem — in potem pojdem prosit milostine. Če mi pride na um, ne pojdem zdajle nikamor, k nikomur ne; če si je umislil, pa pošljem Kuzmi še jutri vse nase, kar mi je podaril, tudi vse njegov denar, in pojdem za vse svoje življenje po dnevni delati! ... Ali misliš, Rakitka, da ne storim tega, da se ne bom upala storiti? Storim, storim, kakor lahko storim, samo ne dražite me! ... onaga pa spodim, figo mu pokažem, oni me ne bo videli!"

Poslednja beseda je histerično zavpila, toda spet se ni mogla premagati, zakrila si je obraz, vrgla se v blazino ter iznova vsa zadregata od ihtenja. Rakitin je vstal s svojega mesta: "Čas ho," je rekel, "pozno je že, drugače naju ne spusti v samostan."

Grušenjka je kar poskočila. "Ali hodeš mar res oditi, Aljoša!" je vzkliknila v bolestni oseplosti. "Kaj vendar delaš zdaj s menoj: vso si me vzdramil, izmučil si me, in zdaj spet ta noč, spet naj ostanem sama!"

"Menda ne misliš, da bo prenočil pri tebi? Nu, le naj, če hoče! Pa pojdem sam!" se je ujedljivo potolkel Rakitin.

"Moli, hudobna duša," je Grušenjka besno kriknila nanj, "ti mi nisi nikoli govoril takih besed, kakršne mi je prišel on povedat!"

"Kaj ti je pa rekel takega?" je srdito zaropotal Rakitin.

"Ne vem, ne vem, ničesar ne vem, kaj mi je rekel; moje srce ga je razumelo, srce mi je prevrnilo v prah! ... On je imel prvi usmiljenje z menoj, on edini, to je tisto! Zakaj nisi prej prišel, ti angel moj!" Kakor iz uma je pala pred njim na kolena. "Vse moje življenje sem čakala takega, kakršen si ti, vedela sem, da pride tak človek in mi odpusti. Verovala sem, da bo tudi mene ostudnico še kdo vzljubil — in da me ne bo vzljubil samo zaradi moje arame!"

Kaj sem ti storil takega?" je z ganjenim amehljajem odvrnil Aljoša, nagnivši se k njej, in jo nežno prijel za roke. "Čebulico sem ti dal, samo majhno čebulico, nič drugega, nič drugega ne!"

Tako govorec je sam zajokal. A tisti mah se je zdaj začel iz veže hrup in nekdo je stopil v predsobo; Grušenjka je kakor v silnem strahu skočila pokoncu. Fenja je s hrupom in vikom pritekla v sobo.

"Gospa, dragica, sel je prijahal!" je vzklikala vsa vesela in zasopla. "Iz Mokrega so poslali koleseljo po vas. Kočijaž Timofej je, a trojko, takoj zaprežajo sveže konje! ... Pismo, pismo, gospe, evo pisma!"

Držala je pismo v roki in ves čas med svojim vpitjem mahala z njim po zraku. Grušenjka ji je potegnila pismo iz roke in stopila z njim k sveči. Bilo je le kratko pisemce, nekaj vrstic, prečitala ga je v trenutku.

"Klič me!" je viknila vsa bleda in obraz se ji je skrivil od bolečnega nasmeha. "Požvižgal je! Splazi se k njemu, psičica!"

A samo trenutek je stala kakor v neodločnosti; nato ji je mahoma udarila kri v glavo in ji zalila lici z ognjem.

"Pojdem!" je vzkliknila zdajci. "Mojih pet let! Z Bogom! Z Bogom, Aljoša, usoda se je odločila. Proč zdaj, proč, vsi proč od mene, da vas ne vidim več! ... Grušenjka leti v novo življenje! ... Tudi ti, Rakitka, ne spominjaj se me v zlem. Morda grem v svojo smrt! Uhi! Kakor da sem pijana!"

In zdajci jih je pustila in stekla v svojo spalnico.

"Nu, njej zdaj ni do naju dveh!" je zagodrnjal Rakitin. "Pojdiva, da se ne začne spet to babje vpitje; ves ta krik in jok mi še kar prebada!"

Aljoša se mu je mehanično dal odvesti. Na dvorišču je stal koleselj, izprezali so konje, hodili s svetiljko sem ter tja in se dvigali. Skozl odprta vrata so pripeljali svežo trojko. Komaj pa sta Aljoša in Rakitin stopila s poma, se je zdajci odprlo okno Grušenjkine spalnice.

"Aljošečka," je z zvonnim glasom viknila za odhajajočim, "pozdravi svojega brata Mitjenko in reci mu, naj se ne spominja svoje zločede v zlem. In sporoči mu tudi, prav s temi mojimi besedami: 'Podlež je dobil Grušenjko, ne ti, ki si plemenit!' In dodaj mu še to, da ga je ljubila Grušenjka eno urico, samo eno urico ga je ljubila—in te urice naj se posej spominja vse svoje življenje, tako, reci, ti sporoča Grušenjka za vse življenje dni! ..."

Ihtenje ji je dušilo glas ko je končala. Okno se je zaloputnilo.

"Hm! Hm!" je zamomljaj Rakitin smeje se. "Zaklata ti je brata Mitjenko in še hoče, da bi jo pomnil vse življenje. 'Če to ni požrešnost!'"

Aljoša ni odgovoril ničesar, ko da ga vobče ni čul; naglo je stopal s Rakitinom vtrite, kakor bi se mu strašno mudilo; v nekakšni omami je le mehanično prestavljal noge. Rakitina je zdajci nekaj zbledel, prav kakor da ga je nekdo s prestom dregnil v svežo rano. Tega se nikakor ni nadejal, ko je svel Grušenjko z Aljošo; zgodilo se je bilo nekaj čisto drugega, ne tisto, česar se je njemu tolikanj hotelo.

"Tisti njen oficir je Poljak," se je spet oglašal, kroče svoje razočaranje; "sicer pa zdaj vobče ni več oficir, za carinskega uradnika je služil v Sibiriji, tam nekje na kitajski meji; tak klav Poljaček mora biti. Pravijo, da je izgubil službo. Zdaj je svedel, da je prišla Grušenjka do denarja, nu, pa se je vrnil—in tem je ves čudež!"

Spet je bilo, kakor da ga Aljoša ni ališal. Rakitin ni več strpel:

"Kako, ali si ispreobrnil grešnico?" se je zlobno zasmehal Aljoši. "Blodnico si spravil na pot resnice? Sedem peklenščkov si izgnal iz nje, a? Vidiš, kje so se zgodili naši čudeži, ki smo jih davi tako nestrno pričakovali!"

"Prestani, Rakitin," se je oglašal Aljoša z bolestjo v duši.

"Vem, zdaj me preziraš zaradi tistih pet in dvajset rubljev, ki sem jih prej vzel? Resničnega prijatelja sem prodal, jeli? A ti nisi Kristus in jaz nisem Juda."

"Oh, Rakitin, verjemi, da sem že pozabil na to," je vzkliknil Aljoša, "ti sam si me zdajle spomnil! ..."

Toda Rakitina je zdaj res pograbil jeza.

"Pa naj nas vzame vrag, vse skupaj in vsakega posebej!" je zavpil. "Le kaj mi je bilo, prekleto, da sem se spajdašil s teboj! Od tega trenutka te več ne poznam. Sam pojdi, tam je tvoja pot!"

To rekel je naglo zavil v drugo ulico in pustil Aljošo samega v temi. Aljoša je odšel iz mesta in krenil preko polja proti samostanu. (Dalje prihodnjik.)

Tisa je pripovedovala

(Nadaljevanje in konec.)

"Dobro," sem rekel. "Ko so pridrevli Madjari, so se zajedli v Panonijo in del Slovencev potisnili na levo in desno. Na levi strani smo zdaj mi, na desni pa Slovaki. Razumem to. Nemci pa so nas zavzemali tudi s križem in s tem nam jemali jezik. Kratko nekdanji Slovenci so danes Nemci. Vse navade, običaje, pesmi, narodne noše — vse to je vsilil Nemec svoje in še celo zdaj vpliva to na nas, ki smo še Slovenci."

"Na primer, kaj so vam vsilili?" je vprašala tisa.

"No, recimo, ne ravno vsilili, ali Slovenci smo povzeli po njih tudi melodije za naše narodne pesmi."

"Ne razumem," je rekla tisa.

"Vendar dobro veš, da vsi Slovani pojo svoje pesmi v molu. Samo mi Slovenci v duru. Kakor Nemci."

"Tako se učite," je rekla tisa s sožaljenjem. "Resnica pa je drugačna."

"Kakšna?"

"Melodije vaših slovenskih ta-

kovanih narodnih pesmi so zavzevali sprejeli pač od vas, a ne vi od njih. Le malo pomislil in boš razumel. Vi ste bili pred Nemci v teh krajih. Gotovo bo leje kulturni kakor osvajačeli. Zato ste imeli tudi bolj mikavne običaje in lepše melodije, bolj melodične, kakor pa Nemci. In vsak pač vzame rajše to, kar mu gre k srcu, in k srcu gre to, kar je prijetnejše in lepše. In v tem slučaju so bile melodije vaših pesmi."

"Zakaj pa potem pojemo v dur?"

"Narava oblikuje človeka in človek oblikuje naravo, to resnično veš. V Alpah je pač okolica, nebo in vse, skale, pečine, gozdovi in tako dalje, vse veličastno, močno, silno brez sentimentálnosti. In tako so se pod tem vplivom narave oblikovala naša čustva. In ta čustva so se izražala v zvokih durov in ne molov. Vi ste peli svoje pesmi v durih in Nemci so, ker so tudi ostali v Alпах, istotako pod vplivom narave in vaših pesmi svoje pesmi uglašili v dure."

"A jodlarji?"

"Oh," je vzkliknila tisa. "Kako si težko dostopen. Čigava je pesem 'Gor čez izaro?' Ali ni v nji zvokov jodljanja? Čigava je pesem 'Fantej po vas grado...' In koroška pesem 'Teče voda, teče...' ali 'Teče bistra Zila', kjer je polno jodlarjev? To so vse slovenske melodije in Nemci kot alpski prebivalci so si jih privzeli. Zakaj čim bolj v gorah je človek tem vriskajočiji je njegov glas, ker hoče z vriskajočo višino — z jodlanjem — biti enak vrhuncu gore. Nemci so torej svoje pesmi uglašili s slovenskimi melodijami, jodlarji, vi Slovenci pa ste kot nebolgi ne stari pozabili na se in kar je vašega in gledate to kot bi ne bilo vaše."

"A narodne noše? Gorenjska, dolenska, koroška, ziljska, goriska itd., koliko je različna med solnograško, tirolsko, itd?"

"Prav malo. In baš zato tako malo, ker tudi kraj vpliva na nošo, kakor na melodijo. To so alpske noše, vendar vaše, slovenske in so si jih Nemci vzeli tudi za svoje. Pestrost teh noš, neenost njihova, nekaka bojačaja lepota — to vendar ni po značaju nemškega ljudstva? Saj je to

vendar znači Slovencev in 'davnih dob? In pa Madjarske narodne noše? Kakšen bistven razloček je med slovaško in med našo Romunk in Krajink okoli Radujevca? Vsa ta ljudstva, ki so prišla pozneje in zavajevala vaše kraje, so po veliki večini tudi sprejela vaš jezik, kjer pa tega ne, pa melodije in narodno nošo in tudi običaje. Kje naj bi imele nekdo Madjarske, ko so prišle iz Azije, nošo, tako pestro in lepo, kakor panonske Slovence? In lepota obleke je tenako že takrat mikala — pa so posnemale."

Molčala avš. Jaz, ker sem se nehote vglobil v to povedano, tisa pa je najbrž prisluskovala, kakšne so moje misli. Zato je rekla:

"Naj te opozorim še na eno dejstvo, da ste Slovenci preostanek najstarejšega slovenskega ljudstva, ki je prišlo tam iz današnje Ukrajine. Vsek narod ima svoje narodne balade, ali pravilno, prave narodne pesmi. Vi Slovenci imate pesem-pripovedko, ki je stara nad tisoč let in je ni sorodne v nobenem slovenskem narodu, bodisi pri Bolgarih, Srbih in Hrvatih."

"Kakšna je ta pesem," sem ves radoveden vprašal.

Tisa je nekoliko pomolčala, kakor bi me hotela podražiti, nato pa je rekla:

"Lepa Vida. Saj poznaš Lepo Vido!"

"Poznam," sem rekel. "In to naj bo dokaz, da smo najstarejši in da smo bili močan narod!"

"Da," je rekla tisa. "Nikjer tej pesmi-romanci ni sorodne pesmi, edino v Rusiji jo najdeš. In to je dokaz, da ste vi zares narod samostojen in najstarejši. Ker ste pa kot narod in ljudstvo živeli in še živite na takozvani cesti, kjer se neprestano križajo vsomogočni interesi in prihajajo vsomogočna ljudstva, se vas je tako stisnilo in zmanjšalo — vendar, vključ vsemu ste ostali in kljub vsemu vam ne more nikdo odreči visoke stopnje civilizacije in kulture, nasprotno, priznati vas morajo za najbolj kulturni narod."

Popraskal sem se za ušesi, in rekel:

"Stoletja in stoletja, ko se je nam ljudem razodeval svet, so se pač vršile take zgodovinske spremembe, ki se niso mogle točno zabeležiti in je razumljivo, da jih težko razumemo. Vendar je ta resnica, ne sicer za nas Slovence, pač pa za vse druge, neprijetna."

"Človeško je," je rekla tisa, "da resnica boli. Boli zato, ker je trdo resnična in to človeku ne godi. 'Sama si v tem gozdu', sem rekel, premišljujejoč vse to kar sem ališal, 'in podobna brezli, ki se tudi tukaj vedno ali več sama. Vendar njeni, brezovi gozdovi so v Rusiji zelo obširni, lepi in mikavni. Ali ti ni dolgčas?'"

"Tam nad Čadom, saj poznaš tisto gostilno, tam imam sestro. Poznaš jo, lepo, visoko drevo, ki stoji tam in gleda po Rožni dolini. Za nas daljavo ne obstoja. Pogovarjamo se od vekomaj kakor vi ljudje zdaj po radiu, da rabim ta človeški izraz o sporazumevanju. In preden si prišel k meni, sem se pogovarjala z eno svojih najstarejših sester v Evropi."

"Najstarejših," sem napel ušesa.

"Da. Nek dunajski raziskovalec-rastlinoslovec je presodil, da tista tisa, moja sestra živi že 2300 let."

"Kaj," sem se malone ustrašil. "2300 let? Potem je živela tudi v tistih dneh, ko je sonce zatmenilo in so se odpirali grobovi, vstajali mrtvi, kakor piše knjiga knjig, ko je na gori Golgoti umiral Človek-Bog?"

"Takrat ji je bilo nekako 400 let. Vidiš, in že takrat je človek zanimal samega sebe."

"Kako," sem vprašal. "Mar si tem, da je križal puntarja, označujočega resnico?"

"To še ni najhujše," je rekla tisa. "Ali nekaj dni prej je človek-množica Boga-človeku kričala 'Hosana' in mu stila palmove veje na pot, koder je šel. Resnici je kričal 'Hosana', resnico je krmalu nato križal. Ali ni to zanikanje samega sebe? Kakor barometer je človek, v katerem se dviga in pada živo srebro — čustvo in prepričanje, po pritiku, ki prihaja od zunaj. Sam od sebe se ne dviga in ne pada. Že takrat, ko je Eva vgriznila v jabolko Spoznanja,

se je človek ustrašil in zbežal, ker se je ustrašil resnice, ki je spoznanje."

"Kruta so tvoje besede, tisa," sem rekel.

"Samo resnične so", je odgovorila. "In resnica, veš, oči kolje. In človeško je, kakor sem že rekla, da resnica boli. In res je, če bi se zopet pojavil prerok, ki bi oznanjal resnico, da bi ga zopet križali."

Za trenutek avš molčala, nato sem vprašal:

"Kje pa živi tista tvoja 2300 let stara sestra?"

"Ali veš kje je Krombach? Majhen kraj v čeških Lužicah? Zdaj je tam letovišče in mnogo gospode, ki jo občudujejo."

"Nepojmljiva starost za živo bitje, pa če tudi za rastlino," sem rekel. "Vem samo, da so gumijeva drevesa v kalifornijskih gozdovih še starejša, seveda tudi po velikosti in celo najbrž tudi po debelosti prekašajo tvojo sestro v Krombachu."

"Vendar gumijeva drevesa nimajo rodovnika iz premogokopnega sveta, kakor me tise. Res je že, da so gumijeva drevesa ogromna, tudi starejša recimo in jim je tisa iz Krombacha prilikavce, vendar čistiljivo in zgodovinsko drevo ter še njeni predniki danes dajejo človeku koristi in bogastvo. Visoka je res komaj 12 metrov, a zato debela 38 metrov. Če bi pa stopil na griček in bi se zagledal v tiste gube, razpoke in brazgotine na njenem deblu, ki je pač ne moreš zanikati, po vašemu pojmu strašna debelost, bi se zamislil in bi se tvoji 'jaz' vprilo njenega veličanstva zelo zmanjšal."

Cez nekaj časa molka, je tisa nadaljevala:

"Tudi drugod rastejo še ostanki nekdanjih velikanov. Vzemimo Herceg-Bosno. Že prej sem omenila, da je kustos sarajevkega muzeja o teh ostankih napisal lepo študijo. Blizu Stambulca na primer, ki je vzhodno od Sarajeva, raste bukev s hrastovo akorjo. Radek pojav je to na svetu. Blizu Trebinja še raste redek beli oreh, visok 86 metrov, debel pa 3,18 metrov. V Lijebci blizu Rogatice stoji edina takozvana medvedja bukev, visoka 20 metrov, debela pa 5,60 metrov. Po računu strokovnjakov je stara okrog 600 let. To ni kdo ve kaj napram moji sestri v Krombachu. Vendar je zato zanimivo, ker drevesa te vrste komaj dosežejo sto let. Blizu Travnik raste beli topol, ki se še le v višini 8,60 metrov razrašča v vejave. Med ene najstarejših dreves v Evropi se šteje orjaški Carev hrast blizu Travnik. Kakor pravijo strokovnjaki je star okrog 1500 let. No tise v Krombachu še vendarle ne doseže po starosti. Njegovo deblo je široko tako, da se je v vojaških manevrih skril v njegovi votlini 64 vojakov. Visok je ta Carev hrast 20 metrov, debel pa 15,50 metrov. Posebno redko drevo in to res bolj redko celo od nas tisi, ki pa je nekdo tvorilo gozdove hercegovske, je južna smreka, tudi igličasto drevo. Po latinski je imenujejo luniperus oxycedrus. Raste pa na muhi-manskem pokopališču v Tasovčih. To je naša sorodnica. Zdaj drugače raste samo še kot grmičje in redko zraste do 30, ali 40 centimetrov. Ali ta smreka je visoka 12 metrov, debela pa 2 metra. Raste počasi kakor me tise in kljub temu, da je debela samo 2 metra, je po njenih letnih obročkih videti, da raste že 500 let. Ali kljub tem redkostim in znamenitostim, tisa v Krombachu prekaša po starosti in debelosti vse."

"Da," sem se zamislil in čutil sem, da tisa slisi moje misli. "Takrat, ko je bilo še drevesce, kakšen je bil človek?"

In je odgovorila:

"V srednji Evropi je bil poststransko bitje, bil je bitje, ki ni grizlo kakor volk, ni bilo močno kakor medved, ni znalo teči kakor divji konj. Živel je v stavbah na vodah in neposredni gozdovi so bili polni divjih zveri, ki jih danes več ne poznaš, oziroma ne najdeš."

"Ko je lepa egiptovska kraljica Kleopatra s čari ljubezni premagala nepremagljivega rimskega vojskovođa Antonija, ko je Neron kral ljudi, ki so iskali človeka, ko je Dioklecijan zidal v Dalmaciji palačo, v kateri je danes mesto, ko sta Ciril in Metod učila resnico v slovenskem jeziku, je tisa bila že mladostno drevo in je stala tam, kjer stoji danes."

"Teda se je tajga že počasi umikala navadnemu gozdu. Ali Krombacha še ni bilo," je pripomnila tisa.

"Ko so hodile križarske vojske osvobodit svetlo deželo in ropat, ko je divjala tridesetletna vojaka, ko je pri Beli Gori poražena češka vojska gledala kako so pod krvinkovo roko umirali češki velmožje, ko so Celjski grofje strašili Habsburžane, ko so Turki hodili po slovenska dekleta in je bila Miklova Zala, ko je bil seigan Jan Hus, ker je bil laž in je Primož Trubar pisal prve slovenske knjige, ko je umiral Matija Gubec za svobodo kmetov, ko je Prešeren pel nepozabne pesmi ljubezni in slovenstva ..."

"... takrat je bil tisti kraj že redek z gozdovi obraščen", je segla vmes tisa, "in je že bil Krombach. Tisa a je stala pa vedno tam, kakor je bila od vsega začetka. Stoletja in stoletja, ko se je vam ljudem razodeval svet v tisočih oblikah in so ljudstva zamenjavala ljudstva, je stala moja sestra tisa vse tam, kjer stoji danes."

"In med tem je Krombach postal letovišče," sem rekel, "kjer drve avtomobili in kričijo sirene."

"Da, enako kakor zdaj ta tivoljski park in gozd, vse mesto. Nekdanji mogotni grad, ki je močno pretil vsakemu, ki bi se drznil priti z neodkritim srcem, je zdaj samo še hiša, v kateri stanuje stotine ljudi in je razgledno sprehajališče ... kontrast siromaštva in človeške nečlovečnosti — groteskni pojmi o

ku, je tisa bila že mladostno drevo in je stala tam, kjer stoji danes."

"Teda se je tajga že počasi umikala navadnemu gozdu. Ali Krombacha še ni bilo," je pripomnila tisa.

"Ko so hodile križarske vojske osvobodit svetlo deželo in ropat, ko je divjala tridesetletna vojaka, ko je pri Beli Gori poražena češka vojska gledala kako so pod krvinkovo roko umirali češki velmožje, ko so Celjski grofje strašili Habsburžane, ko so Turki hodili po slovenska dekleta in je bila Miklova Zala, ko je bil seigan Jan Hus, ker je bil laž in je Primož Trubar pisal prve slovenske knjige, ko je umiral Matija Gubec za svobodo kmetov, ko je Prešeren pel nepozabne pesmi ljubezni in slovenstva ..."

"... takrat je bil tisti kraj že redek z gozdovi obraščen", je segla vmes tisa, "in je že bil Krombach. Tisa a je stala pa vedno tam, kakor je bila od vsega začetka. Stoletja in stoletja, ko se je vam ljudem razodeval svet v tisočih oblikah in so ljudstva zamenjavala ljudstva, je stala moja sestra tisa vse tam, kjer stoji danes."

"In med tem je Krombach postal letovišče," sem rekel, "kjer drve avtomobili in kričijo sirene."

"Da, enako kakor zdaj ta tivoljski park in gozd, vse mesto. Nekdanji mogotni grad, ki je močno pretil vsakemu, ki bi se drznil priti z neodkritim srcem, je zdaj samo še hiša, v kateri stanuje stotine ljudi in je razgledno sprehajališče ... kontrast siromaštva in človeške nečlovečnosti — groteskni pojmi o

cilju življenja in o življenju, vnenje zvonov k molitvam vabe besedo ljubezni izgovarjajoči ... in 'križaj ga', kričeli ..."

"Čudovite besede sliskaj, coj", sem se umaknil odgovoriti. "Ali tista tvoja sestra ima mada tudi, kakor ti tam nad Čadom, kakšno tovarišico-sestro?"

"Dve celo", je odgovorila tisa. "Ena šteje približno 1000 let druga pa 600 let."

"A ti?" sem vprašal.

"Ni še prišel rastlinoslovec, bi povedal številko človeške stetja," je odgovorila.

"Tisa nad Čadom je pa gotovo starejša od tebe", sem rekel. "Zakaj večja je, poznam jo, vekrat sem se ustavljal pri njej, se zagledal v njene veje. Le povedovala še mi ni kakor pripoveduješ zdaj ti."

"Nisi se ustavljal pri nji v trenutkih, ko nam je dano, da spogovorimo s človeškim jezikom?"

"Torej je starejša od tebe sem vprašal še enkrat. Ni odgovorila. Čakal sem. Molčala je."

"Sem te morda užalil s te vprašanjem", sem rekel. "Če se te užalil, oprusti!"

Ni odgovorila. Pogledal sem na uro. Ena je polnoči.

"Da," sem rekel sam pri sebi. "Čar kresne noči je odplaval, tvoj prihaja."

Tam nekje za smrekami tivoljskega gozda je kupal ščip sko vejave kakor bi mežikal in govoril:

"Tudi jaz odhajam. Spat poj in lahko noč!"

Tudi vile-kresnice so že dav prenehale svoj ples. Zato lah noč!

—Ivan Vuk.

NAROCITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. rodne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prijeto eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki eni naročnik. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri vpisu \$1.50 za tednik, se jim to prijete k naročnini. Torej sedaj ni vrzoka, reči da je list predrag za člana S.N.P.J. List Prosveta je vsa lastina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrul države in Kanado \$6.00	Za Cicero in Chicago je \$7.50
1 tednik in..... 4.00	1 tednik in..... 6.50
2 tednika in..... 3.50	2 tednika in..... 6.10
3 tednika in..... 3.00	3 tednika in..... 5.70
4 tednika in..... 2.50	4 tednika in..... 5.30
5 tednikov in..... 2.00	5 tednikov in..... 4.90

Za Evropo je.....\$9.00

Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastina.

Pojasnili:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J., ali če se preseli proč od družine in bo zabiral sam svoj list tednik, bode moral tisti član in dotična družina, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj/nasamiti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vrsto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelju znati datum sa to vrsto naročniku.

PROSVETA, S.N.P.J., 3687 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloge pošljim naročnino za list Prosveto vrsto \$.....

1) Ime.....Čl. družina št.....

Naslov.....